

A ház, amelyet harminc éve bontanak

Már 1902-ben borongott az egyik fővárosi napilap külön cikkben azon:

„Csákányhalál vár az Orczy-házra, amelyben annyi a bolt, raktár, vendéglő, színház, hogy meg sem lehet számlálni.”

A viseltes vakolatú sárga ház a Károly-körúton, amely hivatalosan három házból áll, egyike Pest legrégebbi házainak. Minden esztendőben elbúcsúznak tőle. De ő dacol a romboló szándékkal, úgyhogy a ház lakói harminc esztendeje nevetnek jóízűen azon, ha megjelenik olykor egy naiv újságíró, hogy búcsút vegyen ettől a furcsa egzotikumban gazdag háztól

Harminc éve nem hisznek az Orczy-ház lakói a csákányhalálban.

Pontosan huszonhét esztendővel ezelőtt az a kikötéssel támasz ki lakásokat polgároknak, hogy nem támaszthatnak semmiféle kártérítési igényt, ha el kell hordják az épületet — lebontás miatt...

Annaira nem törődnek ezzel a lakók, hogy amikor 1931 májusában épp a közeli lebontás miatt az összes lakóknak fölmondtak, csupán egyetlen egy lakó akadt a hatalmas bérházban, aki kiköltözött...

Szállóige volt valamikor Pesten az Orczy-házról, hogy minden órában egy aranyat földelmez a tulajdonosának.

Ki is számították: 8760 aranyat jelentett ez egy esztendőben, ami bizony pompás összeg volt akkoriban.

Rengeteg emlék fűződik az Orczy-házhoz, amely hivatalosan *Király-utca 1., a Károly király-út 17. és 19-es számú házakból* áll. Pontosan senki nem tudja, hogy mikor épült ez az érdekes házkomplexus, csak azt tudják, hogy ezelőtt százhatvan évvel emelték, amikor ezen a helyen még városfal húzódtott.

Orczy István báró építtette, aki a törökök elleni hadjáratban hadiszállító volt s ezzel tekintélyes vagyont szerzett. A közel két évszázadot jól bírta a ház, méteres szélességű falai vannak és a legenda szerint a budai várból kilőtt ágyugolyók lepattantak az Orczy-ház bástyaszerű falairól.

ELSSLER FANNY

Noha nem erről lett híres, de sok neves ember élt az Orczy-házban. Köztük *Sonnenthal* Adolf és *Róbert*, akik a német színészetben jeleskedtek, itt élt *Hugó Károly*, a magyar drámaíró és a fáma szerint Pesten jártában itt szállt volna meg egyszer *Elssler Fanny* is.

Pest életének egy külön fejezete fűződik ahhoz a híres táncteremhez, amelyet *Wassermann-szálló*-nak neveztek, ahol híres mulatságok zajlottak le.

Valamikor száznegyvenkét lakás és harmincöt bélt ebben az épületben. Ma mindössze harmincöt lakója van a háznak s körülbelül negyvenöt üzlethelyisége. Kicsibe a *konstantinápolyi bazár*ra emlékeztet az apró tarka boltoknak az a tömege, amely itt az idegent fogadja. Tajtékpipametsző, látszerészek, üvegesek, parókások, cukrászok, sajtosok, posztósok, bődíszműárosok épp úgy vannak a házban, mint sárgakőzet és játékkereskedés, valamint egy üzlet, amelyekben héber imakönyveket árusítanak.

Ebben a házban húzódik meg egy régi

kávéház, a híres *Café Orcy*, amely gyakran szerepelt a kedélyes Pest-élet humorában. Ma egy tisztességes komoly kávéház, amelyet kora este bezárnak. Tipikusan nappali kávéház, ahova idős urak és öreg nénikék járnak kávézni.

Valamikor híres üzleteket kötöttek, a *Café Orcy* márványasztalainál és híres *kalábrács* partik zajlottak is le ugyanakkor. Itt virágozott Pest üzletnegyedének merülje.

Este nyolckor, akadémiai vendég is volt, becsukták a kávéházat, amelyben megtörtént, hogy a szerencse forgandósága szerint a vendég hol mint milliomos, hol mint tönkrement, újbólkezdő üzletember üldögélt, de az Orczy-hoz soha nem lett hűtlen, akárhogy is alakult a sorsa.

Nagy karrierrek indultak el az Orczy-kávéházból. Híres külföldi cégek emberei találkoztak itten.

Mesélik, hogy egyszer egy tönkrement milliomos mindennap a következő mondattal állított be a kávéházba:

— *Nincs fogam. Engedjék meg, hogy a kifliemet belemártsam a kávéjukba, hogy megpuhuljon.*

Persze mosolyogtak az öreg úron és adtak a kifli mellé — kávé is.

Az Orczy-ház udvara valamikor *behajtó udvar* is volt, a vidéki fuvarosok ide hajtották be szekereiket.

A TANUBÖRZE

Természetesen az Orczy-kávéházat sokszor meggyanusították. A rossz nyelvek szerint itt volt a *tanubörze*. Dehát ezt csak úgy rebesgették s nem volt igaz, hogy az Orczy-kávéházban pénzért lehetett igazságot vásárolni.

Ősz szakállú öreg úrral beszélgetek, aki *negyven esztendeje lakik már a házban*. De az Orczy-kávéháznak több mint negyven éve törzsvendége.

Elénken villan a szeme beszéd közben:

— *Ajajajaj, az Orczy! Uram, olyan emberek forogtak meg itt, akiknek százezer forint is volt a bugyellárisában. A vagonok jöttek s aztán elúsztak. És újból kezdtek. Volt lehetőség, fantázia... Egy forint nagy pénz volt. De meglehetett keresni, csak ész kellett hozzá és ész mindig a Café Orczyba. Járt ide egy posztókereskedő, aki húzezer forintot adott jótékonycélra, de ő maga tejeskávétt ebédelt és vacsorázott. Igaz, hogy megivott egy nap tíz tejeskávét. Imádtá a kávé. Mindig azt mondta: „Üzletkötés közben sok feketét kell inni, mert csak jobb lesz tőle az üzlet.”*

Egyik régi lakásban ezüstserleget mutat, amelyen ez áll:

Jókai Mór

Emlékkül

Arany János

1849.

EZER KÁVÉ

Senki sem tudja megfejteni a serleg oldalába vésett furcsa szöveget. Nem lehet tudni, hogy *Jókai* adta-e a serleget *Arany János*-nak, vagy pedig fordítva történt. Azt sem tudják, hogyan került a serleg a család birtokába.

Még egy érdekes esetet mesél az öreg úr az Orczy-kávéházzól:

— *Járt ide egy posztós, aki arannyal is spekulált. Megfordult az Svédországban épp úgy, mint Észak-Afrikában, de végül is minden útja az Orczyba vezetett. Hol tönkrement, hol milliomos volt. Ez az úr egyszer ezer kávé árát kifizette előre a kávésnak. Mert — mint mondotta — nem lehet tudni, hogy nem megy-e tönkre valamelyik spekulációjába s akkor bizony rossz érzés, hogy még egy kávé sem tud fizetni magának. Úgy okoskodott ahhoz, hogy az ember üzletet köthessen, be kell járni az Orczy-kávéházba, kávé kell rendelni s ezért tönkrementetele esetére befizetett ezer kávé magának, hogy legyen alapja az újrakezdéshez... Még tíz évig járt be a kávéházba, anélkül, hogy tönkrement volna. A kávéját mindig kifizette s az előre kifizetett ezer kávéja tartalékolva volt — egészen halála napjáig. Sohse itta le a kávékat...*

Az Orczy-udvar macskafejes kövein most is titokzatos emberek jönnek-mennek, tárgyalkalnak a homályos boltíves sikátorokban s nem is gondolnak arra, hogy rövidesen lebontják a közel kétszázéves házat.

Pedig az Erzsébet sugárút gondolata rövidesen mégis megvalósul s mint ahogy el-tűntették *Tabánt*, az idő rendje épüget el-parancsolja helyéről ezt a furcsa életű különös házat is, amelyben már harminc évvel ezelőtt csak átmeneti időre adták ki a bolt-helyiségeket.

Csak épp az Orczy-ház lakói nem hiszik. Amikor mondom nekik, csufondárosan dugják össze a fejüket és sajnálkozva kinevetnek.

Hisznek az Orczy-ház örökkévalóságában.

DÍOSZEGHY MIKLÓS